

Na čo slúžia peniaze a ako fungujú

Profesor Juraj Stern hovoril v Divadle Aréna o peniazoch

"Peniaze pozná každý človek a každý aj vie ako vyzerajú. Nie vždy však mali dnešnú podobu," takto začal v stredu svoju prednášku profesor Juraj Stern. "Peniaze sprevádzali ľudstvo počas dlhej histórie jeho vývoja a pretrvali doteraz," dodal profesor a týmito slovami zaujal pozornosť detských divákov, na tvárach ktorých bolo jasne vidieť, že sa chcú dozvedieť ako teda s tými peniazmi naozaj je.

Podľa slov profesora Sterna prvé zmienky o peniazoch pochádzajú z obdobia antiky. Starí grécki filozofovia Aristoteles, Platón aj Sokrates sa vo svojich dielach zaoberali aj otázkou peňazí. Platón definoval peniaze ako niečo, čo uľahčuje výmenu tovaru medzi ľuďmi. Jeho nasledovník Aristoteles túto myšlienku rozvinul a vyslovil názor, že ak majú peniaze slúžiť takýmto spôsobom-samy musia byť tovarom.

Minciam a bankovkám venovali vo svojich prácach miesto aj mnohí významní ekonómovia. Jeden z nich dokonca vyslovil zaujímavú myšlienku:"Ani láska neurobila z ľudí takých bláznov ako peniaze." Jeho slová potvrdzuje podľa profesora Sterna aj fakt, že kvôli peniazom sa vedú vojny, kvôli peniazom sa kradne a lúpi.

Dobytok ako výmenný prostriedok

"Možno povedať, že peniaze vlastne vznikli kvôli neustálemu zdokonaľovaniu výroby. Človek pracuje, vyrába a vzniknutý tovar potrebuje vymieňať," skonštatoval Stern. Ľudia však za tovar nie vždy platili peniazmi. V minulosti ľudia väčšinou vymieňali tovar za tovar. Neskôr sa ako platidlo začal používať dobytok. Zaujímavé je, že tento zvyk dodnes pretrval v arabských krajinách- za nevestu sa tam dodnes platí dobytkom.

Zdokonaľovaním výroby a túžbou ľudí po drahých veciach sa medzi platidlá zaradil vzácny tovar ako kožušiny, plátno alebo soľ. "Takéto platidlá však samozrejme mali svoje nevýhody-nedali sa rozmieňať, len veľmi ťažko sa skladovali a mali obmedzenú trvanlivosť," upozornil poslucháčov profesor Stern. Najmä preto sa do pozornosti dostali drahé kovy ako zlato alebo striebro.

Prvé mince v metských štátoch

Používanie vzácných kovov síce zjednotilo výmenu tovarov, ale takisto sa tu našlo niekoľko nedostatkov. "Prvé mince sa vyrábali zo zlata a na dnešnú dobu pôsobia veľmi primitívne. Preto sa ľahko falšovali a najmä veľmi rýchlo sa opotrebovali," podotkol profesor počas prednášky. Na odstránenie spomenutých nedostatkov ľudia začali do používať zlaté mince s prímiesou rôznych kovov, čo však spôsobilo ich rýchle znehodnocovanie.

Prvé mince sa podľa Sternových slov začali používať v metských štátoch, neskôr v kráľovstvách. Prvé známe mince nemali vyrazenú hodnotu iba váhu. Ako postupoval vývoj ľudstva dopredu, tak sa zdokonaľovali aj peniaze. Ľudia nahradili kovové mince papierovými peniazmi-vydávali ich banky a boli plne kryté zlatom. Slúžili najmä na to, aby metské štáty, prípadne kráľovstvá mohli ľahšie viesť vojnu.

Funkcie peňazí

"Peniaze majú viacero funkcií," takto začal Stern vysvetľovať poslucháčom detskej univerzity funkciu peňazí a pokračoval: "peniaze sprostredkujú výmenu tovarov, slúžia na rôzne bankové operácie transakcie a sú uchovávateľom hodnoty." Za peniaze môžeme nakúpiť rôzny tovar, môžeme nimi prevádzať rôzne bankové aj nebankové transakcie- to je jasné asi každému z nás. Pozrime sa však bližšie na to ako môžu byť mince a bankovky uchovávateľom hodnoty. Síce to znie veľmi komplikovane, ale skutočnosť je jednoduchá. Peniaze, ktoré máme odložené, či už doma alebo v banke uchovávame do budúcnosti-ide teda o odložené peniaze.

Banky zúročujú peniaze

Juraj Stern sa pokúsil deťom aj jednoduchým spôsobom vysvetliť, čo sú to banky. "Väčšina z vás asi tuší, že v banke si môžete peniaze uložiť aj požičať," povedal na úvod. Treba však vedieť, že bnak vaše uložené peniaze zhodnotí na vašich vkladoch rastú úroky. Banka prevádza s peniazmi rôzne operácie, rastú jej zisky a časť z nich sa pripisuje aj k vášmu vkladu.

Peniaze banka získava najmä z poskytovania úverov. Získať peniaze v banke však nebýva ľahké. Banka hľadá záruky, že požičané peniaze získa späť. Jednoducho musíte mať dôveru banky. Nezabudnime poznamenať, že banka vám nepožičia peniaze na hocičo. Musíte bannku presvedčiť, že ide o rozumnú vec alebo investíciu. Banky delíme na komerčné, sporiteľne, hypotekárne alebo investičné.

S bankami veľmi úzko súvisí bankovníctvo. "Bankovníctvo patrí medzi najstaršie ľudské činnosti vôbec," skonštatoval Stern. V minulosti vznikali nasledovným spôsobom-bohatí ľudia spájali svoje peniaze a za rôzne úroky ich požičiavali ostatným obyvateľom. Asi najdôležitejšia banka v každej krajine je národná banka. Určuje menovú politiku, vydáva peniaze a robí bankový dozor nad ostatnými bankami. Zaujímavé je, že len národná banka smie vydávať peniaze. Na Slovensku je to Národná banka Slovenska. Za zmienku stojí, že vôbec prvá bnka, ktorá bola oprávnená vydávať peniaze je Bank of England.